

משלי פרק ב

- (א) בְּנֵי אִם תִּקַּח אֶמְרֵי וּמִצְוֹתַי תִּצְפֹּן אֶתְךָ:
 (ב) לְהִקְשִׁיב לְחִכְמָה אֲזַנְךָ תִּשָּׂה לְפִיךָ לְתַבּוּנָה:
 (ג) כִּי אִם לְבִינָה תִקְרָא לְתַבּוּנָה תִתֵּן קוֹלְךָ:
 (ד) אִם תִּבְקֶשׁנָה כִּכְסֶף וְכַמְטָמוּנִים תִּחְפְּשֶׁנָּה:
 (ה) אֲזַ תִּבִּין יִרְאֵת יְדוּד וְדַעַת אֱלֹקִים תִּמְצָא:
 (ו) כִּי יְדוּד יִתֵּן חִכְמָה מִפִּי דַעַת וּתַבּוּנָה:

שמות לא, ג

וְאִמְלֵא אֶתוֹ רוּחַ אֱלֹקִים בְּחִכְמָה וּבְתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה:

רש"י שמות פרק לא פסוק ג

בחכמה – מה שאדם שומע מאחרים ולמד:
 ובתבונה – מביין דבר מלבו, מתוך דברים שלמד:
 ובדעת – רוח הקדש:

אבן עזרא שמות (הפירוש הארוך) פרק לא פסוק ג

(ג) ואמלא אתו כמו ויהושע בן נון מלא רוח חכמה (דבר' לד, ט), וכתוב ונחה עליו רוח ד' (ישעי' יא, ב). ופי' מה היא רוח ד' והיא רוח חכמה ובינה (שם). החכמה היא הצורות האצורות באחרונית מוח הראש. ומלת תבונה גם בינה מגזרת בין, והיא הצורה העומדת בין צורת הדעת ובין צורת החכמה כנגד הנקב האמצעי במוח הראש, כי החכמה כנגד הנקב האחרון, והדעת המתחברת בנקבי המוח על המצח מההרגשות. ובלשון ישמעאל קורין הדעת אלתיכיי"ל, והתבונה אלפכר"ה, והחכמה אלחכמ"ה. והנה בצלאל היה מלא כל חכמה בחשבון, ומדות, וערכים, ומלאכת שמים וחכמת התולדות, וסוד הנשמה. והיה לו יתרון על כל אנשי דורו, שהיה יודע כל מלאכה, כי רבים חכמי לב לא ידעו אפילו מלאכה אחת, על כן כתוב ובכל מלאכה בוי"ו:

ספר התניא – חלק ראשון – פרק ג

והנה כל בחי' ומדרגה משלש אלו נפש רוח ונשמה כלולה מעשר בחי' כנגד עשר ספירות עליונות שנשתלשלו מהן הנחלקות לשתיים שהן שלש אמות ושבע כפולות פי' חכמה בינה ודעת ושבעת ימי הבנין חסד גבורה תפארת כו'. וכך בנפש האדם שנחלקת לשתיים שכל ומדות. השכל כולל חכמה בינה ודעת. והמדות הן אהבת ה' ופחדו ויראתו ולפארו כו' וחב"ד נקראו אמות ומקור למדות כי המדות הן תולדות חב"ד:
 וביאור הענין כי הנה השכל שבנפש המשכל' שהוא המשכיל כל דבר נקרא בשם חכמה כ"ח מ"ה.

וכשמוציא כחו אל הפועל שמתבונן בשכלו להבין דבר לאשורו ולעמקו מתוך איזה דבר חכמה המושכל בשכלו נקרא בינה והן הם אב ואם המולידות אהבת ה' ויראתו ופחדו, כי השכל שבנפש המשכלת כשמתבונן ומעמיק מאד בגדולת ה' איך הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמיה כלא חשיב נולדה ונתעוררה מדת יראת הרוממות במוחו ומחשבתו לירא ולהתבושש מגדולתו ית' שאין לה סוף ותכלית ופחד ה' בלבו ושוב יתלהב לכו באהבה עזה כרשפי אש בחשיקה וחפיצה ותשוקה ונפש שוקקה לגדולת אין סוף ב"ה, והיא כלות הנפש כדכתיב נכספה וגם כלתה נפשי וגו' וכתוב צמאה נפשי לאלהים וגו' וכתוב צמאה לך נפשי וגו'

והצמאון הוא מיסוד האש שבנפש האלהית וכמ"ש הטבעיים וכ"ה בע"ח שיסוד האש הוא בלב ומקור המים והליחות מהמוח וכמ"ש בע"ח שער נ' שהיא בחי' חכמה שנקרא מים שבנפש האלהית ושאר המדות כולן הן ענפי היראה והאהבה ותולדותיהן כמ"ש במקום אחר.

והדעת הוא מלשון והאדם ידע את חוה והוא לשון התקשרות והתחברות שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד ויתקע מחשבתו בחוזק בגדולת אין סוף ב"ה, ואינו מסיח דעתו כי אף מי שהוא חכם ונבון בגדולת א"ס ב"ה הנה אם לא יקשר דעתו ויתקע מחשבתו בחוזק ובהתמדה לא יוליד בנפשו יראה ואהבה אמיתית כי אם דמיונות שוא, ועל כן הדעת הוא קיום המדות וחיותן והוא כולל חסד וגבורה פי' אהבה וענפיה ויראה וענפיה:

רמב"ם יסודי התורה פרק א

הלכה א

יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו.

רמב"ם יסודי התורה פרק א

הלכה ו

וידיעת דבר זה מצות עשה שנאמר אנכי ה' אלקיך, וכל המעלה על דעתו שיש שם אלוה אחר חוץ מזה, עובר בלא תעשה שנאמר לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, וכופר בעיקר שזהו העיקר הגדול שהכל תלוי בו.

רמב"ם יסודי התורה פרק ב

הלכה א

הא—ל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו שנאמר ואהבת את ה' אלקיך, ונאמר את ה' אלהיך תירא.

הלכה ב

והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלהים לא-ל חי, וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות, כמו שאמר דוד כי אראה שמך מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו, ולפי הדברים האלו אני מבאר כללים גדולים ממעשה רבון העולמים כדי שיהיו פתח למבין לאהוב את השם, כמו שאמרו חכמים בענין אהבה שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם.